

Liga Apărării Drepturilor Omului din Moldova
League for Defence of Human Rights of Moldova

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

ГРАЖДАНСКАЯ КОАЛИЦИЯ ЗА СВОБОДНЫЕ И КОРРЕКТНЫЕ ВЫБОРЫ

ЛИГА ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В МОЛДОВЕ - LADOM

ДОКЛАД IV

О МОНИТОРИНГЕ ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

ДОСРОЧНЫЕ ПАРЛАМЕНТСКИЕ ВЫБОРЫ 29 ИЮЛЯ 2009 ГОДА

Доклад реализован в рамках проекта **«Избирательная поддержка для Молдовы»**, финансируемого Европейским союзом. Проект также финансируется и внедряется Программой развития ООН (ПР ООН). Проект «Мониторинг досрочных парламентских выборов 2009» финансируется Миссией ОБСЕ в Молдове и Евроазиатским фондом за счет средств, которые предоставили Шведское агентство по развитию и международному сотрудничеству (Sida/Asdi), посольство Великобритании в Молдове/ Фонд стратегических программ и Агентство США по международному развитию (USAID).

Мнения, выраженные в докладе, принадлежат исключительно LADOM, и не могут отражать точку зрения Европейского союза, ПР ООН, ОБСЕ, Евроазиатского фонда, Шведского агентства по развитию и международному сотрудничеству, посольства Великобритании или Агентства США по международному развитию (USAID).

ВВЕДЕНИЕ

Данный доклад отражает электоральную ситуацию в Молдове в день проведения досрочных парламентских выборов – 29 июля 2009 г. Это четвертый доклад LADOM о мониторинге досрочных парламентских выборов, составленный в рамках Гражданской коалиции за свободные и корректные выборы «Коалиция-2009». Доклад является продолжением проекта «Мониторинг парламентских выборов 2009 г.». При составлении доклада представители LADOM основывались на предыдущих миссиях по мониторингу выборов, проведенных как в Республике Молдова, так и в странах региона.

Представленная в докладе информация собрана путем прямого наблюдения 4 региональными координаторами, 62 долгосрочными и 1832 краткосрочными наблюдателями, которые действуют во всех районах страны. Наблюдатели были аккредитованы Центральной избирательной комиссией. Мониторинг проводится в соответствии с положениями Кодекса о выборах Республики Молдова, Кодекса поведения наблюдателя LADOM и общепринятыми международными стандартами и принципами.

Заключения, сформулированные в данном докладе, сделаны в конструктивной и реалистичной манере, а рекомендации представлены в духе профессионального сотрудничества со всеми, кто заинтересован в продвижении современного прозрачного и корректного избирательного процесса в Республике Молдова.

ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В результате проведенного мониторинга наблюдатели от LADOM отметили, что в день проведения досрочных парламентских выборов, 29 июля 2009 г., избиратели проявили высокий интерес и активность. Несмотря на все проблемы: проведение выборов в рабочий день, отсутствие условий для упрощения процедуры голосования за рубежом, а также для голосования студентов и жителей восточных районов страны, в выборах приняли участие более 58% избирателей.

В день выборов избиратели были мотивированы необходимостью обеспечения свободных и корректных выборов, чему способствовали в полной мере. Жалобы и информация о различных нарушениях, поступившие от избирателей, заставили общественные организации, проводящие мониторинг выборов, и избирательные органы рассмотреть со всей ответственностью все нарушения и отклонения от закона. Несмотря на то, что

проблемы, с которыми столкнулись участники избирательного процесса, в большинстве случаев были решены компетентно и оперативно, они все же наложили отпечаток на корректность электорального процесса.

Неправильное составление списков избирателей создало в день голосования множество проблем. Так, многие избиратели не обнаружили свое имя в списках, хотя на выборах 5 апреля 2009 г. они там фигурировали. Среди других нарушений, о которых сообщили 29 июля избиратели и наблюдатели, значатся ошибочное включение избирателей в списки, включение в списки умерших людей, повторное включение в список одного и того же избирателя и др.

Факт нарушения права голосования некоторых граждан избирательными бюро доказывает несовершенство избирательных процедур, над которыми следует еще поработать. В то же время воздействие на избирателей со стороны членов избирательных бюро, а также голосование с несколькими бюллетенями (в некоторых случаях) доказывает, что механизм формирования избирательных бюро не исключает политическую пристрастность их членов.

В день проведения выборов отмечены также случаи предвыборной агитации, коррумпирование избирателей, запугивание наблюдателей за то, что они сообщали о нарушениях, выявленных в день голосования.

Деятельность Центризбиркома можно признать хорошей, в то время, как работа избирательных бюро оставляет желать лучшего. Об этом свидетельствуют многочисленные жалобы со стороны электоральных конкурентов, избирателей и наблюдателей. Параллельный подсчет голосов также выявил ряд недостатков в деятельности избирательных бюро.

Учитывая выявленные нарушения и отклонения от избирательного законодательства, LADOM считает, что досрочные парламентские выборы, которые прошли 29 июля 2009 г., были корректными частично. С учетом проблем, с которыми столкнулись некоторые категории избирателей, выборы можно считать свободными также частично.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Заключения сформулированы и представлены по конкретным случаям, которые были зарегистрированы наблюдателями от LADOM в день выборов 29 июля 2009 г., и содержатся в приложении к докладу.

Prezența alegătorilor la votare

Ziua alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 a fost marcată de un activism și un interes deosebit al alegătorilor față de acest proces democratic. Se pare că alegătorii au înțeles că responsabilitatea de transfer al puterii către Parlament le revine lor, în acest context prezentându-se masiv (peste 58%) la urne. În ziua alegerilor alegătorii s-au arătat motivați de necesitatea asigurării unui proces electoral liber și corect. Sesizările și contestațiile depuse de către alegători au sensibilizat organizațiile obștești antrenate în observarea alegerilor, precum și organele electorale, spre a examina cu maximă responsabilitate toate cazurile de încălcări și abateri de la legislația electorală. Deși problemele cu care s-au confruntat actorii implicați în procesul electoral au fost soluționate în majoritatea lor de organele electorale în mod competent și în termeni utili, ele și-au lăsat totuși amprenta asupra corectitudinii procesului electoral.

Listele electorale

Liistele electorale imperfecte au constituit obiectul sesizării opiniei publice în majoritatea rapoartelor LADOM. Organelor electorale li s-a oferit întreg spriginul echipei LADOM, care era

gata să depună eforturi alături de birourile electorale pentru evaluarea listelor electorale. Cu regret, organele electorale nu numai că au respins ajutorul oferit de echipa LADOM, în cele mai multe cazuri au avut un comportament neprietenos față de acest proces, interzicând observatorilor copierea listelor electorale și scoaterea lor din incinta secțiilor de votare.

Drept consecința, imperfecțiunea listelor electorale a creat cele mai multe probleme în ziua alegerilor. Alegătorii s-au arătat nemulțumiți de faptul că nu se regăseau în listele electorale, iar unii dintre ei au refuzat chiar să voteze, pe motiv că au fost excluși din listele în care se regăseau în cadrul alegerilor din aprilie. Ingrijorarea observatorilor și suspiciunile reprezentanților concurenților electorali au fost alimentate continuu de multiple prezențe în listele electorale a persoanelor cu domiciliul din perimetrul altor secții de votare, includerea aceluiași alegător de mai multe ori într-o listă electorală sau în liste electorale diferite, de asemenea, a persoanelor decedate, precum și alte erori și nereguli.

Ingrădirea dreptului de vot al alegătorilor

Unii alegatori au fost limitați în exercitarea dreptului de vot pentru că nu au fost incluși în listele electorale, iar alții, venind la secția de votare, au constatat faptul că în dreptul numelor lor exista deja o semnătură. În alte cazuri, membrii familiei au votat unul în locul altuia. S-au înregistrat multiple cazuri când studenților cu viza de reședință expirată nu li s-a permis să voteze în localitatea de domiciliu etc.

Influențarea alegătorilor și votarea cu mai multe buletine de vot

Unii membri ai birourilor electorale sugerau alegătorilor pentru cine trebuie să voteze, iar alții alegatori au primit mai multe buletine pe care le-au introdus în urna de vot.

Agitația electorală și coruperea alegătorilor

Agitația electorală în ziua alegerilor și oferirea de recompense alegătorilor pentru votarea unui anumit concurent electoral nu a fost o excepție în ziua votării. Reprezentanții concurenților electorali au utilizat diverse metode pentru a determina alegătorii să voteze un anumit concurent electoral, începând de la prezența insemnelor, fanioanelor, hainelor sau a altor elemente care identifică concurentul electoral, până la oferirea de cadouri sau bani alegătorilor.

Intimidarea observatorilor

Unii dintre observatori au fost intimidați de președinții birourilor electorale, membrii BE sau reprezentanții concurenților electorali pe motiv că aceștia sesizau încălcările comise în secția de votare. Mai mulți observatori au fost limitați în dreptul de a observa liber toate operațiunile electorale, interzicându-li-se să se deplaseze în interiorul secției de votare.

Votarea fără actele de identitate convenite sau fără aplicarea stampilei

Mai mulți alegători au fost admiși să voteze la secțiile de votare cu acte de identitate inadecvate sau cu copia actelor de identitate. Observatorii LADOM au constatat un șir de cazuri când alegătorilor nu li s-a aplicat în actul de identitate stampila "alegeri 29.07.2009", pe motiv că aceștia nu doreau să le fie aplicată această stampilă.

ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Prestația organelor electorale

Comisia Electorală Centrală în ziua alegerilor a avut o prestație bună. Aceasta a supravegheat modul de desfășurare și administrare a alegerilor, oferit de către organele electorale inferioare și a acordat asistența solicitată de acestea. Poziția unor membri ai CEC pe marginea modului de observare a alegerilor de către observatori a contribuit la intimidarea observatorilor și a generat mai multe contestații. Astfel, observatorii au fost obligați de unii președinți ai secțiilor de votare să observe procesul electoral dintr-un anumit loc, fiindu-le interzis să se deplaseze prin secția de votare.

Cu referire la transparența activității CEC, este de menționat că în ziua alegerilor au fost respectate termenele de transmitere a rezultatelor alegerilor din 29 iulie 2009 de la birourile electorale ale secțiilor de votare către CEC. Informația parvenită la CEC pe parcursul zilei și a nopții de după alegeri, cu referire la numărul de participare a alegătorilor la votare, la rezultatele preliminare ale alegerilor pentru fiecare concurent electoral, precum și procesele verbale ale secțiilor de votare au devenit accesibile pentru toți doritorii, fiind scanate și plasate pe pagina web a CEC.

Birourile electorale

Prestația birourilor electorale în ziua alegerilor a înregistrat serioase lacune. Un șir de secții de votare au fost amenajate astfel încât cabinetele de vot erau slab iluminate, urnele nu aveau un

aspect estetic sau puteau fi ajunse peste geam etc. La secțiile de votare s-au admis aglomerații, s-au format cozi, ceea ce a generat uneori haos. În procesul de votare și administrare a alegerilor au fost admise un șir de încălcări. Chiar de la deschiderea secțiilor de votare, unele birouri electorale au uitat să introducă procesul verbal în urna de vot, au permis votarea multiplă sau cu acte de identitate neconforme, au îngăduit drepturile electorale ale alegătorilor etc.

Un șir de secții de votare au întocmit procese verbale cu diverse forme de încălcări și erori.

Concurenții electorali

În ziua alegerilor reprezentanții concurenților electorali, în general, au avut un comportament agreabil și tolerant. Însă unii reprezentanți ai acestora au admis un șir de încălcări manifestate prin agitație electorală, influențarea alegătorilor sau coruperea acestora. Organelor electorale le-au fost adresate multiple contestații pe marginea neregulilor și încălcărilor depistate.

Contestații

Multiplele contestații au fost administrate de organele electorale, în mare parte, în conformitate cu legislația electorală. Contestațiile au vizat procesul electoral în partea ce ține de modul de organizare și administrare a procesului de votare, prezența alegătorilor în listele electorale, îngădirea drepturilor alegătorilor, votarea frauduloasă în locul altor persoane, votarea cu acte nepermise sau cu copia actelor de identitate etc.

Contestațiile au fost examinate de birourile electorale, consiliile electorale de circumscripție, Comisia Electorală Centrală și instanțele judecătorești. Deciziile luate de aceste autorități în majoritatea cazurilor au soluționat problemele abordate și au satisfăcut contestatarii.

NUMĂRAREA PARALELĂ A VOTURILOR

LADOM, avînd suportul a peste 2000 de observatori implicați în procesul de observare a modului de desfășurare a alegerilor, a efectuat numărarea paralelă a voturilor exprimate în majoritatea secțiilor de votare, cu excepția a 83 secții din țară și secțiile de votare din străinătate.

Astfel, LADOM a concentrat informația parvenită de la 1879 secții de votare într-o bază de date. După agregare, repartitia voturilor valabile pe concurenți electorali se prezintă conform graficului anexat la prezentul raport.

La analiza circulației buletinelor de vot pe parcursul votării în fiecare din cele 1879 secții de votare au fost depistate mai multe erori, care pot fi sau nu considerate încălcări. Astfel, în 23 secții de votare au participat la votare mai mulți alegători decît au primit buletine de vot. În 6 secții de votare au primit buletine de vot mai mulți votanți decît alegătorii incluși în listă. În 145 de secții de votare au fost introduse în urnă buletine fără votanți (adică numărul total al participanților e mai mic decît buletinele din urnă). În 153 secții de votare au fost aduse buletine din afară (adică numărul buletinelor recepționate de biroul secției de votare de la CER este mai mic decît suma buletinelor rămase neutilizate și cele înmîinate alegătorilor). În 71 secții de votare au fost sustrate buletine de vot (adică numărul buletinelor recepționate de biroul secției de votare de la CER este mai mare decît suma buletinelor înmîinate alegătorilor și numărul buletinelor rămase neutilizate).

Unele erori pot să apară datorită lipsei de informație, deoarece nu toate procesele verbale primite sunt completate integral. Erorile au fost comise, în principal, de birourile secțiilor de votare. Cazurile depistate vor fi raportate CEC și verificate minuțios de către LADOM.

Rezultatele numărării paralele a voturilor atestă că concurenții electorali au obținut următoarele rezultate:

1. PCRM – 45,18%;
2. PPCD – 1,94 %;
3. AMN – 7,42%;
4. PL – 14,17%;
5. PLDM – 16,31%;
6. PDM – 12,67%;
7. PSD – 1,9%;
8. PEAV – 0,41%.

CONCLUZII

Ținînd cont de tendințele negative și încălcările comise în procesul electoral, care au fost depistate de observatorii LADOM și reflectate în prezentul raport și în rapoartele precedente și reiterînd

principiile care stau la baza unor alegeri libere și corecte¹, LADOM consideră că alegerile parlamentare din 29 iulie 2009, **au fost parțial corecte**. Ținând cont de dificultățile cu care s-au confruntat alegătorii din stînga Nistrului, cetățenii aflați peste hotare și studenții în ce privește exercitarea dreptului de vot, alegerile **au fost parțial libere**.

Luîndu-se în calcul faptul că, potrivit prevederilor art.62 și 135 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate care confirmă rezultatele alegerilor și se pronunță asupra validării sau invalidării alegerilor parlamentare, considerăm necesar ca în cadrul acestui important proces de legalizare a procesului de transfer al puterii de la popor către Parlament să fie atenționate organele electorale, concurenții electorali, autoritățile publice și instituțiile mass-media cu referire la necesitatea respectării necondiționate a tuturor normelor și standardelor în materie electorală, în scopul asigurării unui proces electoral liber și corect.

---

1 Conform Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția pentru democrație prin drept a Consiliului Europei, adoptat în 2002 și a Documentului Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru dimensiunea umană a OSCE din 29 iunie 1990, la care Republica Moldova a aderat la 10 decembrie 1991.